

ПЕРСОНАЛІЇ

DOI: 10.33498/journ-2025-03-151

Олександр Скрипнюк

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України, заслужений юрист України,
директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України,
віцепрезидент Національної академії правових наук України
(Київ, Україна)
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-7052-3729>
idpnan219@gmail.com

НАУКОВА СПАДЩИНА АКАДЕМІКА ЮРІЯ ШЕМШУЧЕНКА І ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена аналізу багатогранної наукової та науково-організаційної діяльності академіка Юрія Сергійовича Шемшученка, яка полягає в системному поєднанні наукових досліджень, освітньої діяльності та участі у державотворчих процесах в Україні.

Ю. Шемшученко – видатний український учений-правознавець, організатор академічної юридичної науки, педагог, громадський діяч, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України та НАПрН України, іноземний член багатьох міжнародних наукових інституцій. Весь його життєвий і творчий шлях є прикладом служіння науці та Україні, високої громадянської відповідальності та наукової доброчесності.

Виокремлено концептуальні ідеї вченого щодо розвитку правничої науки, розбудови ефективної правової системи, захисту прав і свобод людини, а також творення досконалих адміністративно-правових механізмів. Показано, що його наукова творчість і організаторська діяльність в умовах становлення й модернізації вітчизняної правничої сфери суттєво вплинули на формування національної юридичної школи, а також на інтеграцію української правової думки у світовий інтелектуальний простір.

Акцентовано на вагомій ролі Ю. Шемшученка у формуванні сучасного погляду на державу, екологічне та космічне право. Завдяки його зусиллям були створені численні наукові підвалини для майбутнього розвитку правосвідомості, забезпечення верховенства права та встановлення відповідальності органів влади перед суспільством. Розкрито важливість його наукової школи як для правотворення та правозастосування, так і для підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі права.

Ключові слова: Юрій Шемшученко; правнича наука; державотворення; інтеграція науки та освіти; правосвідомість; правова система; екологічне право; конституціоналізм.

© Олександр Скрипнюк, 2025

*Юридична наука має бути об'єктивною
й працювати на випередження,
визначаючи розвиток суспільної практики та
головні напрями державотворення і
правотворення в Україні...*

Ю. Шемшученко

Протягом кількох десятиліть українська правнича наука зазнавала глибоких трансформацій, відображаючи масштабні суспільно-політичні зміни та процеси державотворення, що відбувалися на тлі здобуття Україною незалежності й подальшого розвитку її правової системи. У цьому контексті роль вчених – робітників правової науки набуває особливого значення, оскільки саме вони формують підвалини для наукового поступу й виступають інтелектуальними дороговказами, на які спирається державотворча практика і освітній простір. Одним із таких відомих діячів, творчий доробок і науково-організаційна діяльність яких залишили вагомий слід у історії української юридичної науки, був академік Юрій Сергійович Шемшученко. Його наукова, організаційна та громадсько-політична діяльність є одним із найяскравіших прикладів інтеграції науки, освіти та державотворення в сучасній Україні.

Науково-педагогічна діяльність академіка становить значний період, протягом якого вчений зробив вагомий внесок у розвиток української правової науки, зокрема в галузі державного управління, екологічного, космічного права, порівняльного правознавства та історії політико-правових учень. Життєвий і професійний шлях ученого охоплює водночас і глибинні академічні дослідження, і широкий спектр освітньої роботи, і вплив на розбудову державних інституцій, закладаючи таким чином міцний фундамент для інтеграції науки, освіти та державотворення на шляху формування України як правової, демократичної держави. Уже протягом десятиліть його ідеї щодо розвитку правничої науки, формування дієвої системи правозастосування, вдосконалення правової освіти й наукових досліджень у галузі права залишаються актуальними й формують засадничі принципи, на яких сьогодні базується подальше зміцнення національного правопорядку. Саме цим зумовлений науковий і практичний інтерес до дослідження доробку Ю. Шемшученка як науковця, який зробив неоціненний внесок у становлення фундаментальних правознавчих доктрин, конституційного ладу, екологічного права та державного управління. Його новаторство полягало у вмінні синтезувати академічний досвід і теоретичні розробки з реаліями суспільного розвитку, випереджаючи запити часу та пропонуючи такі концептуальні рішення, що уможливлювали застосування юридичної науки для розв'язання найскладніших суспільних проблем. Усе це відбувалося в непростих історичних умовах, коли Україна долала радянську спадщину та

водночас створювала нові правові механізми й державні структури, здатні задовольнити демократичні й соціальні прагнення громадян.

Дослідник, педагог, керівник наукових колективів і науково-дослідних проєктів – таким постає Ю. Шемшученко у численних свідченнях колег, вихованців і послідовників, які відзначають надзвичайно широкий діапазон його інтересів, працездатність та інноваційний підхід до формування наукової парадигми.

Ю. Шемшученко народився 14 грудня 1935 р. у м. Глухові Чернігівської (нині – Сумської) області. Ще змалку майбутній науковець засвоїв цінності знання, праці та служіння суспільству. Після закінчення середньої школи в м. Глухові прагнув присвятити себе служінню мистецтву, але доля привела його до юридичного фаху. Він у 1957–1962 рр. навчався на юридичному факультеті Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, де формувалися його наукові інтереси та світогляд. Чотири роки працював у органах прокуратури Сумської області. У той час почав друкуватися в наукових юридичних виданнях і місцевій пресі. Першою науковою публікацією була стаття “Дотримуватись законності у діяльності сільських Рад” у другому номері журналу “Радянське право” за 1965 р.¹ Цей період став важливим етапом становлення майбутнього науковця, адже саме тоді він набув практичного досвіду аналізу правових проблем та їх висвітлення для широкого загалу.

Науковий шлях Ю. Шемшученка розпочався 1966 р., коли він вступив до аспірантури Сектору держави і права Академії наук УРСР (нині – Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України). У лютому 1970 р. Ю. Шемшученко успішно захистив кандидатську дисертацію на тему “Забезпечення соціалістичної законності в діяльності місцевих органів радянського державного управління засобами прокурорського нагляду (на матеріалах Української РСР)”. Вона лягла в основу першої монографічної праці автора, підготовленої у співавторстві з І. Бутко – “Місцеві Ради і забезпечення законності”² (1973). У своїх ранніх роботах Ю. Шемшученко вже демонстрував системний підхід до аналізу правових явищ, звертаючи увагу на взаємозв’язок правових норм, інститутів та соціальних процесів.

Наукова діяльність Ю. Шемшученка в Інституті держави і права розвивалася стрімко: від молодшого (1969) до старшого наукового співробітника (1972), від завідувача відділу до директора цієї провідної академічної наукової установи. З 1979 по 1982 р. він очолював відділ проблем радянського будівництва, що займався дослідженням проблем державного управління та місцевого самоврядування. У квітні 1982 р. ученого було призначено завідувачем відділу правових проблем сільського господарства й охорони навко-

¹ В Бігун, ‘Академіку НАН України Ю. С. Шемшученку – 70 років’ [2005] 3 Проблеми філософії права 390–393.

² І Бутко, Ю Шемшученко, *Місцеві Ради і забезпечення законності* (Наук думка 1973).

лишнього середовища. У цей період Ю. Шемшученко розвивав новаторські підходи до розуміння екологічного права. Його ідеї, які випереджали свій час, стали особливо актуальними в період перебудови, а згодом – під час становлення незалежної України та розбудови її правової системи, що принесло вченому широке визнання.

У лютому 1979 р. Ю. Шемшученко успішно захистив докторську дисертацію “Державне управління охороною навколишнього середовища в СРСР”. У своїх наукових працях Ю. Шемшученко зарекомендував себе як один із засновників нової наукової школи, присвяченої управлінню якістю довкілля. Основні положення цієї праці лягли в основу реформування екологічного законодавства та удосконалення механізмів його впровадження.

У жовтні 1985 р. Вища атестаційна комісія при Раді Міністрів СРСР присвоїла йому вчене звання професора. У січні 1988 р. Загальні збори Академії наук УРСР обрали Ю. Шемшученка членом-кореспондентом за спеціальністю “Право”. Восени того ж року, після обрання колективами Інституту та Відділення історії, філософії й права АН УРСР, 12 жовтня Президія АН УРСР затвердила його на посаді директора Інституту держави і права АН УРСР³, на якій він перебував до 2021 р. За час його керівництва Інститут перетворився на провідний науковий центр правових досліджень в Україні, відомий далеко за її межами. Під його керівництвом було здійснено низку фундаментальних досліджень у галузі теорії держави і права, конституційного, адміністративного, космічного, міжнародного, екологічного права, які мали безпосередній вплив на формування правової системи незалежної України. У 1992 р. Ю. Шемшученка було обрано дійсним членом (академіком) НАН України, що стало визнанням його визначного внеску в розвиток вітчизняної правової науки.

Науковий доробок Ю. Шемшученка вражає своєю різноманітністю та глибиною. Він є автором близько 1000 наукових праць, серед яких – індивідуальні та колективні монографії, підручники, статті, енциклопедичні видання, зокрема: “Організаційно-правові питання охорони навколишнього середовища в СРСР”⁴ (1976), “Людина, природа, закон”⁵ (1983), “Правові проблеми екології”⁶ (1989). “Національна державність союзної республіки”⁷ (1991, у співавт.), “Юридична наука і освіта в Україні”⁸ (1992, у співавт.), “Національно-державне будівництво: концептуальні підходи, сучасна на-

³ Бігун (н 1) 390–393.

⁴ Ю Шемшученко, *Організаційно-правові питання охорони навколишнього середовища в СРСР* (Наук думка 1976).

⁵ Ю Шемшученко, *Людина, природа, закон* (Політвидав України 1983).

⁶ Ю Шемшученко, *Правові проблеми екології* (Наук думка 1989).

⁷ А Рогожин, Ю Шемшученко, В Копейчиков, *Национальная государственность союзной республики* (Наук думка 1991).

⁸ Ю Шемшученко (ред), *Юридична наука і освіта в Україні* (Наук думка 1992).

укова література”⁹ (1999, у співавт.), “Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи”¹⁰ (2001, у співавт.).

Ідея видання 10-томної “Антології української юридичної думки”¹¹ (2002–2005) належить саме Ю. Шемшученку, який здійснив загальне редагування цього масштабного наукового проєкту. Він став головною рушійною силою, інтелектуальним ядром його реалізації. Цей фундаментальний багатотомник став унікальним зібранням найцінніших здобутків української правової науки, охопивши понад два з половиною століття розвитку національної юридичної думки, і провідні його автори були удостоєні Державної премії України в галузі науки і техніки.

Ю. Шемшученко був головою Комісії при Президентові України з питань громадянства (1994–2004 рр.), головою редакційної колегії 6-томної Юридичної енциклопедії (1998–2004 рр.), першим головою Співки юристів України (1991–1993 рр.), президентом Української асоціації політологів (1991–1994 рр.), академіком-секретарем Відділення екологічного та аграрного права Національної академії правових наук України, головою редакційної ради щорічника наукових праць “Правова держава”, керівником та членом багатьох наукових і науково-консультативних рад, ректором (1995–2005 рр.) Київського університету права НАН України (з 2006 р. – почесним ректором). Його праці охоплюють широкий спектр правових проблем і демонструють системний підхід дослідника до аналізу складних правових явищ.

Ю. Шемшученко зробив значний внесок у розвиток екологічного права як самостійної галузі юридичної науки. Він обґрунтував необхідність комплексного підходу до правового регулювання охорони природи, розвинув концепцію екологічного права як інтегрованої галузі, яка охоплює не лише природоохоронні норми, а й регулює раціональне використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. У монографії “Юридична відповідальність у сфері охорони навколишнього середовища”¹² (1978) він докладно проаналізував теоретичні та практичні аспекти відповідальності за екологічні правопорушення, заклавши методологічні основи для подальших досліджень у цій сфері. Особливу увагу вчений приділяв проблемам систематизації екологічного законодавства, обґрунтовуючи необхідність його кодифікації та розробки Екологічного кодексу України.

Після проголошення незалежності України в 1991 р. Ю. Шемшученко активно включився в процес розбудови національної правової системи. Зокрема, долучився до розробки проєкту Конституції України та багатьох

⁹ Ю Римаренко, І Курас, Ю Шемшученко, О Картунов, Л Шкляр, С Римаренко, *Національно-державне будівництво: Концептуальні підходи, сучасна наукова література* (Ю Римаренко ред, Довіра 1999).

¹⁰ *Державотворення і правотворення в Україні: досвід, проблеми, перспективи* (Ю Шемшученко ред, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України 2001).

¹¹ *Антологія української юридичної думки: в 6 т.* (Ю Шемшученко заг ред, Юридична книга 2002–2005).

¹² Ю Шемшученко, В Мунтян, Б Розовский, *Юридическая ответственность в области охраны окружающей среды* (Наук думка 1978).

інших нормативно-правових актів¹³. Як член Конституційної комісії Верховної Ради України, він зробив значний внесок у формування конституційних засад української державності, наполягаючи на необхідності забезпечення принципів поділу влади, верховенства права, захисту прав і свобод людини.

Важливим аспектом наукової діяльності Ю. Шемшученка став розвиток порівняльного правознавства. Ці праці мають не лише теоретичне значення, а й практичну цінність, оскільки дають змогу краще зрозуміти особливості функціонування різних правових систем і використати цей досвід для вдосконалення національного законодавства України.

Одним із пріоритетних напрямів наукової діяльності Ю. Шемшученка було також дослідження проблем конституціоналізму та конституційного права. У працях “Проблеми теорії конституційного права України: теорія і практика”¹⁴ (2013), “Конституційне право України. Академічний курс”¹⁵ у 2-х томах (2008) він ґрунтовно проаналізував теоретичні та практичні аспекти конституційного будівництва в Україні, звертаючи особливу увагу на проблеми реалізації конституційних положень, взаємодії гілок влади, забезпечення конституційних прав і свобод громадян. Вчений наголошує на необхідності формування в Україні конституційної правосвідомості та правової культури, які є важливими умовами ефективного функціонування конституційного ладу.

Значним є внесок Ю. Шемшученка й у розвиток теорії правової держави та громадянського суспільства. Зокрема, він докладно проаналізував взаємодію держави і громадянського суспільства, підкреслюючи, що ефективна державна влада можлива лише за умови існування розвиненого громадянського суспільства, яке здійснює контроль за діяльністю державних органів. При цьому вчений наголошував на необхідності дотримання балансу між державою та громадянським суспільством, уникнення як етатизму, так і анархії.

Важливим напрямом наукової діяльності вченого стало дослідження проблем космічного права. Разом з академіком Н. Малишевою він був одним із засновників цієї галузі права в Україні, приділяючи особливу увагу правовому регулюванню космічної діяльності, міжнародному співробітництву в цій сфері, проблемам відповідальності за шкоду, заподіяну космічними об’єктами. Під його керівництвом було розроблено проєкт Закону України “Про космічну діяльність”¹⁶, який було прийнято в 1996 р. і який створив правову основу для розвитку космічної галузі України.

¹³ Юрій Сергійович Шемшученко: Біобібліографія: до 65-річчя від дня народження (В Семчик, упоряд і авт вступ ст, В Цветков відп ред, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України 2000) 64.

¹⁴ Проблеми теорії конституційного права України (Ю Шемшученко ред, Парламент. вид-во 2013).

¹⁵ Конституційне право України. Академічний курс: підручник для студ. вищих навч. закл.: у 2 т. (Ю Шемшученко заг ред, Юридична думка 2006).

¹⁶ Про космічну діяльність: Закон України від 15 листопада 1996 р. № 502/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення 27.03.2025).

Наукові праці Ю. Шемшученка характеризуються системним підходом, глибиною аналізу, увагою до практичних аспектів функціонування права. Він завжди підкреслював, що право має бути не лише теоретично обґрунтованим, а й практично дієвим, спрямованим на вирішення реальних проблем суспільства. Ця особливість наукового методу вченого робить його праці особливо цінними для розвитку правової системи України.

Важливою рисою наукової діяльності Ю. Шемшученка є її міждисциплінарний характер. Науковець досліджував право у взаємозв'язку з політологією, філософією, економікою, історією, що дало змогу йому розглядати правові явища в широкому соціальному контексті. Такий підхід сприяв глибшому розумінню сутності права, його ролі в регулюванні суспільних відносин, взаємодії правових норм з іншими соціальними регуляторами.

Поеднання наукової діяльності з педагогічною є характерною рисою професійного шляху Ю. Шемшученка. Протягом багатьох років він викладав у провідних закладах вищої освіти України: Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Київському університеті права НАН України, який він заснував у 1995 р. і десять років був його ректором. Під керівництвом Ю. Шемшученка підготовлено та захищено понад 30 докторських і кандидатських дисертацій. Його учні успішно працюють у різних сферах юридичної науки та практики, продовжуючи розвивати ідеї свого наукового керівника.

Учений приділяв значну увагу науково-організаційній діяльності. Він був головою спеціалізованої вченої ради з захисту докторських дисертацій при Інституті держави і права імені В. М. Корецького НАН України, головою редакційної ради щорічника “Правова держава”, співголовою наукової ради журналу “Бюлетень Міністерства юстиції України”, членом редколегій багатьох інших наукових видань. Під його керівництвом Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України став центром координації правових досліджень в Україні, місцем проведення численних наукових конференцій, симпозіумів, круглих столів, які сприяли обміну думками між вченими-правознавцями та практиками.

Значним є внесок Ю. Шемшученка у розвиток міжнародного співробітництва в галузі правової науки. У 1998 р. очолив Міжнародний центр космічного права при НАН України. Був членом Міжнародної академії астронавтики, суддею Міжнародного арбітражного суду у Гаазі, брав участь у багатьох міжнародних наукових конференціях, інших форумах і сесіях Генеральної Асамблеї ООН¹⁷. Це сприяло інтеграції української правової науки в світовий науковий простір, збагаченню її новими ідеями та підходами.

¹⁷ Ювіляри України. Події. Імена. Звершення. 2019 – Шемшученко Юрій Сергійович <<https://web.archive.org/web/20220123105921/https://who-is-who.ua/main/page/yuvilyars-2019/47/689>> (дата звернення 27.03.2025).

Важливою складовою діяльності Ю. Шемшученка була його участь у громадсько-політичному житті України. Він був членом Конституційної комісії Верховної Ради України, членом Комісії з опрацювання проекту Конституції України (Конституційної Асамблеї), членом Національної конституційної ради. Ю. Шемшученко активно виступав у медіа з аналізом актуальних правових проблем, брав участь у публічних дискусіях з питань розвитку правової системи України, конституційної реформи, захисту прав людини, що свідчить про його активну громадянську позицію та прагнення сприяти розвитку правової держави і громадянського суспільства в Україні.

Наукова, педагогічна і громадська діяльність Ю. Шемшученка отримала високу оцінку держави та суспільства. Він був нагороджений орденами “За заслуги” I, II, III ступенів, орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня, Почесною грамотою Верховної Ради України, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, мав почесне звання “Заслужений діяч науки і техніки України”, був лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки, Премії імені М. П. Василенка НАН України та інших нагород. Ці відзнаки є свідченням визнання його видатного внеску в розвиток української правової науки та практики.

Життя і діяльність Ю. Шемшученка – це приклад відданого служіння науці та Україні, поєднання глибоких теоретичних досліджень з практичною роботою на благо держави та суспільства. Наукова спадщина академіка Ю. Шемшученка є унікальним явищем в історії української юридичної науки. Вона охоплює широкий спектр галузей права – від теорії держави і права до космічного, від екологічного до міжнародного, поєднує глибокі теоретичні дослідження з практичною спрямованістю, національний контекст з міжнародним виміром.

Завдяки багатогранності наукових інтересів, інноваційності ідей, системності підходу до правових проблем вчений зробив вагомий внесок у розвиток вітчизняного правознавства, вплинув на формування національної правової системи, сприяв інтеграції України у світовий правовий простір. Особливістю діяльності Ю. Шемшученка була органічна інтеграція науки, освіти та державотворення. Учений не лише розробляв фундаментальні теоретичні питання, а й активно впроваджував свої ідеї у практику державного будівництва, законотворчості, підготовки фахівців-правників. Його діяльність на посаді директора Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, ректора Київського університету права НАН України, голови Комісії з питань громадянства при Президентів України, участь у конституційному процесі України забезпечила органічний зв'язок між науковими дослідженнями, освітнім процесом і практикою державотворення.

Останні роки життя Ю. Шемшученка були так само насичені науковою та громадською діяльністю. Він продовжував керувати науковими дослідженнями, готувати наукові кадри, брати участь у міжнародних наукових форумах.

До кінця життя вчений зберігав ясність думки, наукову принциповість і громадянську позицію. Ю. Шемшученко пішов з життя 1 березня 2025 р. на 90-му році життя, залишивши багату наукову спадщину, яка продовжує жити в працях його учнів і послідовників, діяльності створених ним наукових і освітніх інституцій, у розвитку української правової системи та держави.

Надзвичайно цінним є те, що наукова спадщина Ю. Шемшученка зберігає свою актуальність у світлі нових викликів часу. Сьогодні, коли Україна проходить непрості випробування зовнішньою агресією, потребує консолідації суспільства навколо національної ідеї, демократичних цінностей і захисту своїх громадян, значення його наукових ідей проявляється з новою силою. Глибоке осмислення категорії національної безпеки, екологічних ризиків, конституційних гарантій, взаємодії органів влади та громадськості, як і раніше, залишається тим концептуальним підґрунтям, що здатне допомогти у виробленні виважених стратегій розвитку. Свого часу він підкреслював, що здорова правова система – це міцний щит і для внутрішньої стабільності, і для зовнішньої стійкості держави. Тому саме тепер, коли суспільство надзвичайно вразливе й шукає шляхів до відновлення, розбудови післявоєнного порядку й поглиблення європейської інтеграції, доробок академіка Ю. Шемшученка дає ідейні орієнтири, підказує, які принципи й методи мають лягти в основу взаємодії між гілками влади, як слід використовувати юридичні інструменти для збереження екологічного балансу й зміцнення територіальних громад, яким має бути суспільний діалог у контексті конституційної реформи та зміцнення судової влади. Його поняття про правосвідомість і правову культуру особливо важливі для формування єдності й солідарності у складні часи, адже наголошують на відповідальності кожного громадянина за долю країни.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Butko I, Shemshuchenko Yu, *Mistsevi Rady i zabezpechennia zakonnosti* (Nauk dumka 1973) (in Ukrainian).
2. Rohozhyn A, Shemshuchenko Yu, Kopeichikov V, *Natsyonalnaia gosudarstvennost soiuznoi respublyky* (Nauk dumka 1991) (in Ukrainian).
3. Shemshuchenko Yu, *Liudyna, pryroda, zakon* (Politvydav Ukrainy 1983) (in Ukrainian).
4. Rogozhin A, Shemshuchenko Yu, Kopeichikov V, *Nacional'naja gosudarstvennost' sojuznoj respubliki* (Nauk dumka 1991) (in Russian).
5. Shemshuchenko Yu, *Orhanizatsiino-pravovi pytannia okhorony navkolyshnoho seredovyshcha v SRSR* (Nauk dumka 1976) (in Ukrainian).
6. Shemshuchenko Yu, *Pravovi problemy ekolohii* (Nauk dumka 1989) (in Ukrainian).

Edited books

7. *Antolohiia ukrainskoi yurydychnoi dumky: v 6 t.* (Yu Shemshuchenko zah red, Yurydychna knyha 2002–2005) (in Ukrainian).

8. *Derzhavotvorennia i pravotvorennia v Ukraini: dosvid, problemy, perspektyvy* (Yu Shemshuchenko red, In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy 2001) (in Ukrainian).
9. *Konstytutsiine pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs: pidruchnyk dlia stud. vyshchykh navch. zakl.: U 2 t.* (Yu Shemshuchenko zah red, Yurydychna dumka 2006) (in Ukrainian).
10. *Problemy teorii konstytutsiinoho prava Ukrainy* (Yu Shemshuchenko red, Parlament. vyd-vo 2013) (in Ukrainian).
11. Rymarenko Yu, Kuras I, Shemshuchenko Yu, Kartunov O, Shkliar L, Rymarenko S, *Natsionalno-derzhavne budivnytstvo: Kontseptualni pidkhody, suchasna naukova literatura* (Yu Rymarenko red, Dovira 1999) (in Ukrainian).
12. Shemshuchenko Yu (red), *Yurydychna nauka i osvita v Ukraini* (Nauk dumka 1992) (in Ukrainian).
13. Yurii Serhiiovych Shemshuchenko: Biobibliohrafiia: do 65-richchia vid dnia narodzhennia (V Semchyk, uporiad i avt vstup st, V Tsvietkov vidp red, Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy 2000) (in Ukrainian).

Journal articles

14. Bihun V, 'Akademiku NAN Ukrainy Yu. S. Shemshuchenku – 70 rokiv' [2005] 3 Problemy filosofii prava 390–393 (in Ukrainian).

Websites

15. Yuviliary Ukrainy. Podii. Imena. Zvershennia. 2019 – Shemshuchenko Yurii Serhiiovych <<https://web.archive.org/web/20220123105921/https://who-is-who.ua/main/page/yuvilyars-2019/47/689>> (accessed 27.03.2025) (in Ukrainian).

Oleksandr Skrypniuk

SCIENTIFIC HERITAGE OF ACADEMICIAN YURIY SHEMAHUCHENKO
AND STATE-BUILDING: INTEGRATION OF SCIENCE AND EDUCATION

ABSTRACT. This article analyzes the multifaceted scientific and organizational activities of Academician Yuriy Serhiiovych Shemshuchenko, which consist in the systematic combination of scientific research, educational activities, and participation in state-building processes in Ukraine.

Yuriy Serhiiovych Shemshuchenko is a prominent Ukrainian legal scholar, organizer of academic legal science, educator, public figure, Doctor of Law, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine and the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, and foreign member of many international scientific institutions. His entire life and creative path exemplify uncompromising service to science and Ukraine, demonstrating high civic responsibility and scientific integrity.

The article highlights the scholar's conceptual ideas regarding the development of legal science, building an effective legal system, protecting human rights and freedoms, and creating refined administrative-legal mechanisms. It demonstrates how his scientific work and organizational efforts during the formation and modernization of the domestic legal sphere significantly influenced the formation of the national legal school, as well as the integration of Ukrainian legal thought into the global intellectual space.

The article emphasizes Yuriy Shemshuchenko's significant role in shaping the modern view of the state, constitutional order, and environmental law. Thanks to his efforts, numerous scientific foundations were created for the future development of legal consciousness, ensuring the rule of law, and establishing the accountability of government bodies to society. The importance of his scientific school is revealed both for lawmaking and law enforcement, as well as for training highly qualified specialists in the field of law.

KEYWORDS: Yuriy Shemshuchenko; legal science; state-building; integration of science and education; legal consciousness; legal system; environmental law; constitutionalism.